

niających banków spółdzielczych zrzeszonych w bankach regionalnych lub zrzeszających określoną część dodatkowej kwoty odpowiedzialności członków, nie więcej jednak niż 50% tej kwoty. Zaliczenie to może nastąpić na wniosek zainteresowanego banku spółdzielczego, złożony za pośrednictwem właściwego banku regionalnego lub zrzeszającego, po spełnieniu następujących warunków:

- walne zgromadzenie (zebranie przedstawicieli) banku spółdzielczego podjęło uchwałę o podniesieniu odpowiedzialności członków banku do podwójnej wysokości wniesionych przez nich udziałów w przypadku powstania w banku strat,
 - statut banku spółdzielczego określa zasady odpowiedzialności członków banku, z tytułu powstałych w nim strat,
 - każdy członek banku złożył pisemne zobowiązanie uczestniczenia w pokrywaniu strat banku do podwójnej wysokości posiadanych udziałów,
 - wierzytelności wynikające z zobowiązań (odpowiedzialności członków banku) zostały zabezpieczone poprzez wystawienie przez każdego członka banku weksła in blanco, zaopatrzonego w stosowną deklarację wekslową,
 - weksła in blanco zostały zdeponowane we właściwym banku regionalnym lub zrzeszającym,
 - na dzień składania wniosku, wszystkie zadeklarowane przez członków banku udziały zostały uzupełnione do wysokości określonej w statucie banku spółdzielczego.
- ⁸⁾ KNB w odniesieniu do banków przejmujących banki zagrożone upadłością lub likwidacją ze względu na złą sytuację ekonomiczną, może zezwolić na czasowe nieuwzględnianie w pomniejszeniach funduszy własnych części lub całości pozycji związanych z bezpośrednim zaangażowaniem kapitałowym banku.
- ⁹⁾ Banki te stanowią pierwszą „piątkę” największych banków pod względem wielkości sumy bilansowej.
- ¹⁰⁾ Uchwała KNB nr 5/99 z dnia 16 listopada 1999 roku, zmieniająca uchwałę KNB nr 13/98, rozszerzyła katalog do osiemnastu punktów.
- ¹¹⁾ W analizie pominięto kwestię pomniejszenia kwoty należności, od której jest naliczana rezerwa celowa, o określone kategorie zabezpieczeń (zgodnie z uchwałą KNB nr 13/98).
- ¹²⁾ Lubelski Bank Regionalny SA (LBR SA), Małopolski Bank Regionalny SA (MBR SA), Pomorsko-Kujawski Bank Regionalny SA (PKBR SA), Warmińsko-Mazurski Bank Regionalny SA (WMBR SA).
- ¹³⁾ Bałtycki Bank Regionalny SA (BBR SA), Bank Unii Gospodarczej SA (BUG SA), Gospodarczy Bank – Południowo Zachodni SA (GBPZ SA), Gospodarczy Bank Wielkopolski SA (GBW SA), Lubelski Bank Regionalny SA (LBR SA), Małopolski Bank Regionalny SA (MBR SA), Mazowiecki Bank Regionalny SA (MR BANK SA), Pomorsko-Kujawski Bank Regionalny SA (PKBR SA), Warmińsko-Mazurski Bank Regionalny SA (WMBR SA), Dolnośląski Bank Regionalny SA (DBR SA), Rzeszowski Bank Regionalny SA (RBR SA).

Konsultacje dla banków

Wojciech Konat
Bankowy Fundusz Gwarancyjny

SYNTETYCZNE MIERNIKI OCENY KONDYCJI FINANSOWEJ BANKÓW – STUDIUM PRZYPADKU¹⁾

Ocena kondycji finansowej przedsiębiorstw jest jednym z podstawowych narzędzi wspomagających podejmowanie właściwych decyzji inwestycyjnych, stymulujących wzrost gospodarczy. Oceny bezpieczeństwa banków w formie bądź co bądź uproszczonej dokonywali już pierwsi „deponenci” domów bankowych na terenie obecnej Wenecji. Choć nie posiadamy informacji o żadnej upadłości w tamtych czasach, to na podstawie silnej pozycji kilku domów bankowych można wnioskować, iż musiały się zdarzać, a deponenci zaczęli wybierać domy bankierskie większe, co w ich mniemaniu znaczyło – bezpieczniejsze. Istotna była również reputacja właściciela.

Od lat 20. XX wieku rynki finansowe, tak jak i podmioty w nich uczestniczące, w szybkim tempie się rozwijały. Coraz większa liczba inwestorów, szczególnie instytucjonalnych, oraz podmiotów–emitentów stworzyła potrzebę posługiwania się wiarygodnymi, a zarazem łatwymi do uzyskania ocenami bezpieczeństwa inwestycji. Silnym bodźcem dla zdynamizowania tempa rozwoju metod analitycznych był Wielki Kryzys. Analizie miały podlegać zarówno podmioty, jak i emitowane przez nie instrumenty finansowe. Obecnie ani deponenci, ani inwestorzy nie są pozostawieni sami sobie. Podmioty dokonujące oceny banków niezależnie od nadzoru bankowego w znacznym stopniu wspomagają proces podejmowania przez nie decyzji.

Niniejsze opracowanie ma na celu porównanie dwóch sposobów syntetycznej oceny banków. Pierwszy z nich powstaje w Bankowym Funduszu Gwarancyjnym²⁾, drugi zaś przygotowywany jest przez „Gazetę Bankową”. Warto zauważyć, iż oba rankingi powstały w różnych celach. „Gazeta Bankowa” jest zainteresowana pokazaniem banków najefektywniejszych, natomiast Bankowy Fundusz Gwarancyjny nastawiony jest na ocenę bezpieczeństwa funkcjonowania banków. Choć w krótkim okresie związek między efektywnością i bezpieczeństwem banku rozumianym jako minimalizowanie poszczególnych rodzajów ryzyka, ma charakter odwrotnie proporcjonalny³⁾, to w dłuższym czasie oba te czynniki są silnie

dotatnio ze sobą skorelowane, stąd porównanie tych dwóch rankingów uważam za zasadne.

Najszerzej stosowaną metodą w ocenie banków, przede wszystkim w porównaniach międzybankowych i w rankingach banków, jest analiza wskaźnikowa. Coraz częściej podejmowane są próby opracowania miary syntetycznej, jednego zagregowanego wskaźnika oceny funkcjonowania banku. Za taką miarę można uznać wskaźniki syntetyczne służące do przedstawienia oceny banków za pomocą rankingów.

Zanim przejdę do dalszych rozważań, przedstawię definicję i różnice między ratingiem i rankingiem. W literaturze termin **rating** jest interpretowany jako ocena przyszłej zdolności i prawnej odpowiedzialności emitenta do pełnego i terminowego regulowania zobowiązań⁴⁾. Rating jest indywidualną, bezwzględną oceną podmiotu. Rating nie zawsze uważany jest za miernik niemierzalnych by mógł on być nazwany miarą syntetyczną. Został jednak uwzględniony w niniejszym opracowaniu, ponieważ ma kilka cech dla takiego miernika charakterystycznych. Najważniejszy z nich jest wynik analizy – ocena podmiotu lub w przypadku analizy instrumentu finansowego – przedmiotu, zapisywana za pomocą kombinacji liter, cyfr i znaków „+” i „-”, dająca szybką i wiarygodną informację na temat kondycji finansowej banku. Specyfika poszczególnych obiektów analizy spowodowała powstanie różnych, dostosowanych do rodzaju instrumentu i emitenta, metodologii opracowywania ratingów. Firmy ratingowe zwykle dokonują oceny biorąc pod uwagę kilka kryteriów. Najważniejsze z nich to czas, podmiot i przedmiot oceny. Podział na ratingi długo- i krótkoterminowe pozwala uwzględnić przejściowe zaburzenia w płynności bądź efektywności firmy, które mogą, ale nie muszą trwale wpłynąć na długookresową sytuację ekonomiczno-finansową firmy.

Ponieważ każdy sektor w gospodarce ma swoją specyfikę, stosuje się różne podejścia do oceny przedsiębiorstw produkcyjnych i usługowych poszczególnych branż, banków i firm ubezpieczeniowych. Umożliwia to skoncentrowanie się na prowadzonej przez oceniany podmiot działalności oraz uwzględnienie istniejących różnic prawnych, takich jak różne standardy rachunkowości, czy zwyczajowych, związanych m.in. z długoletnią tradycją danej branży w kraju.

Ostatnie wymienione kryterium przedmiotowe odnosi się do tego, czy oceniany jest sam podmiot, czy też jedynie instrument finansowy przez niego emitowany. Jakkolwiek związek między standingiem emitenta i emitowanym przez niego instrumentem jest bardzo duży, to z powodu różnych celów inwestorów, jak i różnych zabezpieczeń i przepisów prawnych określających reguły obrotu tymi instrumentami oraz sposobu odzyskania zainwestowanego kapitału w przypadku upadłości emitenta, organa oceniające stosują takie rozróżnienie.

Dla lepszego zobrazowania wymienionych podziałów przytoczymy klasyfikację ratingów dokonaną przez J. Berblingera⁵⁾. Podzielił on ratingi na dwie grupy. Pierwszą z nich tworzą **ratingi dotyczące emisji instrumentów finansowych**:

- ❖ długo- i krótkookresowych zobowiązań,
- ❖ finansowania strukturalnego,
- ❖ akcji uprzywilejowanych,
- ❖ prawdopodobieństwa niewypłacalności kontrahenta.

Drugą grupę stanowią **ratingi firm**:

- ❖ bezpieczeństwa depozytów bankowych,
- ❖ siły finansowej banków,
- ❖ siły finansowej ubezpieczycieli,
- ❖ siły finansowej przedsiębiorstw.

Wraz z rozwojem rynku finansowego oraz finansowych rynków terminowych podział ten z pewnością będzie się zmieniał.

Zupełnie inaczej definiowany jest termin **ranking**. Jest to „unikatowe zestawienie jednej lub wielu informacji o bankach, pozwalających na dokonywanie porównawczych analiz w różnych przekrojach; szereguje on banki, ustalając ich wzajemne pozycje względem siebie”⁶⁾ (ocena indywidualna – względna)⁷⁾. Istotą rankingu jest określenie syntetycznej oceny objętych nim podmiotów. Ocena ta jest najczęściej ważoną sumą wskaźników jednostkowych lub ważoną sumą grup wskaźników jednostkowych, których wartości podlegają normalizacji. Istnieje zapotrzebowanie na informacje o jakości banków, ich kondycji ekonomicznej i bezpieczeństwie finansowym. W Polsce oficjalnie publikuje się roczne bilanse banków⁸⁾. Ukazują się one jednak z dużym opóźnieniem i nie są łatwo dostępne dla przeciętnego klienta. Lukę tę w pewnym stopniu wypełnia prasa. Różne instytucje wykorzystują tworzone przez siebie zestawienia banków w celu lepszego wykonywania swych zadań.

Ze względu na sposób szeregowania banków rankingi można podzielić na trzy grupy. W pierwszej znajdują się rankingi, w których kolejność banków determinowana jest przez ocenę osób bezpośrednio związanych z sektorem bankowym, tzw. oceny eksperckie, bądź związanych z nim jedynie pośrednio. Takim rankingiem jest m.in. ranking konsumencki banków, konstruowany na bazie sondaży. Najczęściej spotykane rankingi banków opierają się na wykorzystaniu w klasyfikacji **jednej pozycji** pochodzącej ze sprawozdań banków bądź **pojedynczego wskaźnika**. Takie szeregowanie banków, jakkolwiek ma zalety (jedną z nich jest prostota budowy), niesie ze sobą mało informacji. Określanie pozycji banku na rynku na podstawie liczby oddziałów, sumy bilansowej czy wskaźnika rentowności kapitałów własnych może być użyteczne jedynie jako część szerszej analizy bądź traktowane jako ciekawostka. Tak np. w światowym rankingu banków publikuje się zestawienia banków według wielkości sumy bilansowej lub kapitałów własnych banków. W tym przypadku interesująca może się okazać ich interpretacja w świetle ostatniego kryzysu finansowego w Japonii i kłopotów finansowych tamtejszych banków. Przypomnijmy, że jeszcze kilka lat temu znaczną część największych banków, uznawanych tam jako bezpieczne, stanowiły banki japońskie.

Trzecia grupa to rankingi, które będą nas w szczególności interesowały. Klasyfikują one banki na podstawie **wskaźnika syntetycznego**. Rankingi te mają tę przewagę nad pozostałymi, że nie ograniczają się do jednego aspektu oceny banku, ale łączą co najmniej kilka z nich w pewną całość. Na sytuację ekonomiczno-finansową, w jakiej bank się znajduje, ma wpływ tak wiele czynników, że ocena za pomocą nawet najbardziej złożonego wskaźnika jest jedynie oceną przybliżoną. Wciąż poszukuje się optymalnego zestawu wskaźników, dzięki którym możliwa byłaby jak najpełniejsza ocena. Z jednej strony zasadnicze znaczenie ma dobór odpowiednich wskaźników uwzględniających wszystkie płaszczyzny działania banku, z drugiej zaś – prawidłowa ich interpretacja z nadaniem im odpowiedniej wagi w tworzeniu zagregowanego wskaźnika. Przykładem rankingów, w których wykorzystywany jest taki miernik są rankingi Bankowego Funduszu Gwarancyjnego i „Gazety Bankowej”.

Na pierwszy rzut oka cele obu rankingów są różne. „Gazeta Bankowa” jest zainteresowana pokazaniem banków najlepszych i najefektywniejszych, natomiast Fundusz, z racji pełnionej przez siebie funkcji, nastawiony jest na ocenę bezpieczeństwa funkcjonowania banków. System wczesnego ostrzegania (SWO) pozwala z dużym (1–3-kwartalnym) wyprzedzeniem ocenić, po pierwsze, które banki mogą wykazać zapotrzebowanie na środki pomocowe gromadzone przez Fundusz w ramach funduszu pomocowego, oraz po drugie, oszacować wielkość wypłat z tworzonych przez banki funduszy ochrony środków gwarantowanych⁹⁾.

Ponieważ metodologia obliczania syntetycznego miernika w BFG została szczegółowo opisana w jednym z przedstawienia wprowadzonych do niej modyfikacji, a następnie przypomnę pokrótce sposób wyznaczania miernika „Gazety Bankowej”¹⁰⁾, ograniczę się jedynie do przedstawienia wprowadzonych do niej modyfikacji, a następnie przypomnę pokrótce sposób wyznaczania miernika „Gazety Bankowej”¹¹⁾. W rankingu BFG wprowadzono tylko jedną zmianę. Ponieważ istotną rolę w bezpiecznym funkcjonowaniu banków odgrywają ich fundusze własne, dodatkowo otrzymany syntetyczny wskaźnik mnożony jest przez tzw. współczynnik bezpieczeństwa, którego wartość zależy od wielkości funduszy własnych poszczególnych banków. Przyjmuje on wartości z przedziału od 0,5 do 1 i jest obliczany według następującego wzoru:

Wzór 1

$$W = \frac{0,5 \times K_b}{K_{max} - K_{min}} + \frac{0,5K_{max} - K_{min}}{K_{max} - K_{min}}$$

gdzie:

W – współczynnik bezpieczeństwa,

K_b – fundusze własne ocenianego banku,

K_{max} – maksymalna wartość funduszy własnych w sektorze,

K_{min} – minimalna wartość funduszy własnych w sektorze.

Fundusz uznaje banki za zagrożone, gdy syntetyczny wskaźnik oceny banku przyjmuje wartość poniżej wyznaczonego poziomu.

W rankingu „Gazety Bankowej” zostały ujęte te banki, które dobrowolnie przesyłały jej dane. Taki sposób pozyskiwania danych już na początku powoduje wstępną selekcję banków, ponieważ banki charakteryzujące się słabymi wynikami zazwyczaj nie przesyłają swoich danych. Jeśli nawet banki te zdecydowały się udostępnić informacje o swoich wynikach, to mogły nie spełnić trzech kryteriów, stanowiących I etap selekcji banków, a mianowicie:

- ❖ nie posiadały kapitałów własnych w wysokości powyżej wymaganego w ustawie prawo bankowe minimum 5 milionów ecu,
- ❖ i/lub nie wykazały zysku netto w roku poprzednim,
- ❖ i/lub nie miały w roku poprzednim współczynnika wypłacalności wyższego od 8%.

„Gazeta Bankowa” nie ma możliwości sprawdzenia, czy przesłane dane są zgodne ze stanem faktycznym, ani wprowadzenia sankcji w stosunku do banków, które przesyłały informacje nieprawdziwe. Może to w znacznym stopniu zafałszować otrzymane wyniki. Metodę oceny banków „Gazety Bankowej” można określić jako metodę wskaźnikowo-ekspercką. Po przejściu I etapu selekcji banki poddawane są analizie ilościowej i jakościowej. W 1999 roku poszczególne banki oceniane były na podstawie grupy 12 wskaźników, wartości funduszy własnych oraz przyznanego ratingu¹²⁾. Wskaźniki zostały podzielone na 4 grupy:

- ❖ efektywności,
- ❖ bezpieczeństwa,
- ❖ struktury portfela,
- ❖ dynamiki.

Wartości wskaźników były punktowane. Liczba przyznaných punktów zależała nie tylko od wielkości wskaźnika konkretnego banku, ale również od wskaźnika wzorcowego. Jeśli wskaźnik ocenianego banku był lepszy bądź równy wzorcowi, bank otrzymywał maksymalną liczbę punktów. Jeśli natomiast kształtował się na poziomie gorszym niż wzorzec, punktacja zależała od stopnia tej rozbieżności.

W 1999 roku wskaźnik wzorcowy ustalany był w następujący sposób:

- ❖ zostało wybranych 12 banków, które charakteryzowały się najlepszymi (w zależności od grupy – maksymalnymi, minimalnymi lub optymalnymi) wartościami wskaźnika;
- ❖ ponieważ incydentalne, znacznie odbiegające od średniej, wartości wskaźników mogą w istotny sposób zafałszować wynik, odrzucano 5 banków, których wskaźniki przyjmowały wartości znacznie lepsze od wskaźników banków pozostałych;
- ❖ dla pozostałych 7 banków z wielkości wskaźników oblicza się średnie arytmetyczne i to one stanowią wzorce. W przypadku wskaźników dynamiki nie były brane pod uwagę banki charakteryzujące się ponad 10-krotnym wzrostem w danej kategorii;

- ❖ do oceny jakości portfela kredytowego nie były włączane banki nie posiadające należności zagrożonych;
- ❖ w przypadku współczynnika wypłacalności jury arbitralnie przyjęło wzorcowy przedział (8%; 12%).

Wykorzystywane wskaźniki w rankingu „Gazety Bankowej”, maksymalną punktację oraz udział poszczególnych wskaźników we wskaźniku syntetycznym zawiera tabela 3.

W przeciwieństwie do rankingu BFG ranking „Gazety Bankowej” zawiera również analizę jakościową banków. Podlegały jej banki, które otrzymały co najmniej połowę maksymalnej oceny na podstawie wskaźników ilościowych, tj. 35 punktów. Dobór wskaźników jakościowych, jak również ocena banków dokonana na ich podstawie należy do 5-osobowego jury. W 1999 roku każdy z jurorów mógł przyznać od 0 do 6 punktów bankowi w zależności od tego, jak oceniał jego: innowacyjność, działania marketingowe, politykę kredytową, pozycję w badaniach opinii publicznej, a także kwalifikacje kadry zarządzającej. Najlepsze wyniki uzyskały banki duże i znane.

Jak już wcześniej zaznaczono cele sporządzania rankingów Bankowego Funduszu Gwarancyjnego i „Gazety Bankowej” różnią się. Próba wyłonienia banków najlepszych w przypadku rankingu „Gazety Bankowej” i położenie szczególnego nacisku na pokazanie przez system wczesnego ostrzegania banków zagrożonych implikują różnice metodologiczne i wynikowe obu rankingów. Zostaną one przedstawione poniżej.

Pierwszą zasadniczą różnicą w metodologii sporządzania obu rankingów jest udział czynników niemierzalnych. Pojawienie się oceny eksperckiej w rankingu „Gazety Bankowej” umożliwiło uwzględnienie w analizie sytuacji ekonomiczno-finansowej banku tych elementów, których prezentacja liczbową jest znacznie utrudniona. Początkowo twórcy SWO również zakładali włączenie analizy jakościowej do budowy syntetycznego miernika. Wpływ tych elementów miał być uwzględniany za pomocą 0-1” systemu nadawania bankom określonej liczby punktów za pojawienie się lub niewystępowanie określonego zjawiska. Ocena tak bezpośredniego, jak i dalszego otoczenia banku wymagałaby jednak znacznego rozbudowania części analizy jakościowej banku. Choć nośność informacyjna tak powstałego miernika byłaby większa, to złożoność powstałej metody byłaby niezgodna z przyjętym na wstępie założeniem o szybkości przygotowywania i przejrzystości składników rankingu. Z tego samego powodu nie zdecydowano się na wprowadzenie elementu oceny subiektywnej, jakim niewątpliwie jest ocena ekspercka, choć stosuje się ją w indywidualnej analizie banków uznanych w wyniku wskazań rankingu za zagrożone. Również wskaźniki użyte w rankingach Bankowego Funduszu Gwarancyjnego i „Gazety Bankowej” znacznie się różnią. W poniższej tabeli porównano wskaźniki zastosowane w obu metodach.

Tabela 1. Wskaźniki wykorzystane w budowie rankingów: Bankowego Funduszu Gwarancyjnego i Gazety Bankowej

Grupa wskaźników	Wskaźnik	BFG	GB
Wskaźniki efektywności	ROA brutto	X	
	ROA netto		X
	ROE netto		X
	ROS brutto	X	
	Wskaźnik możliwości pokrycia strat	X	
	Rentowność działalności bankowej brutto		X
	Rentowność działalności bankowej netto		X
	Zysk netto na 1 zatrudnionego		X
Wskaźniki bezpieczeństwa	Współczynnik wypłacalności	X	X
	Wskaźnik płynności	X	
	Wskaźnik zabezpieczenia kapitałowego	X	
	Wartość funduszy własnych	X ¹³	X
	Posiadanie ratingu		X
Wskaźniki jakości aktywów	Nieważony wskaźnik jakości portfela kredytowego	X	X
	Ważony wskaźnik jakości portfela kredytowego	X	
	Udział innych pozycji w aktywach	X	X ¹⁴⁾
	Udział kredytów w aktywach		X
Wskaźniki dynamiki	Wskaźnik dynamiki funduszy własnych		X
	Wskaźnik dynamiki depozytów	X	X
	Wskaźnik dynamiki zysku netto		X
	Wskaźnik dynamiki należności nieregularnych	X	

Źródło: Opracowanie własne.

X – dany wskaźnik został wykorzystany w budowie rankingu

Grupa wskaźników efektywności

Twórcy rankingów Bankowego Funduszu Gwarancyjnego i „Gazety Bankowej” położyli akcent na odmienne aspekty badania efektywności banku. Podejście Bankowego Funduszu Gwarancyjnego jest bardziej kompleksowe. Wykorzystane wskaźniki powinny, oprócz dostarczenia informacji na temat najważniejszych dla banku mierników efektywności¹⁵⁾, zawierać dane na temat możliwości

pokrycia strat. Obliczenie **rentowności aktywów i obrotu w ujęciu brutto** powinno pozwolić na uniknięcie zniekształceń spowodowanych zmieniającymi się przepisami prawa podatkowego. **Wskaźnik możliwości pokrycia strat** powstał w Bankowym Funduszu Gwarancyjnym przy okazji tworzenia rankingu banków. Oprócz dostarczania informacji o względnej wielkości straty banku w stosunku do wypracowywanego wyniku finansowego lub braku tej straty, wskaźnik ten uniemożliwia powstanie takiej sytuacji, w której bank mógłby otrzymać maksymalną liczbę punktów w grupie wskaźników efektywności i jednocześnie 0 punktów w grupie wskaźników bezpieczeństwa. Wynika to z powiązania punktacji tego wskaźnika i współczynnika wypłacalności banku¹⁶⁾.

„Gazeta Bankowa” mogłaby kontrargumentować, iż najważniejszym „buforem” zapewniającym bezpieczeństwo banku są jego fundusze własne. Poza tym nie można zapominać o interesie akcjonariuszy, którzy są zainteresowani wielkością dywidendy oraz skalą wzrostu wartości spółki. Na obie te wielkości największy wpływ ma **wynik finansowy netto**. **Wskaźniki: rentowności działalności bankowej brutto i netto** to wynik finansowy odpowiednio brutto i netto odniesiony do wyniku na działalności bankowej. Uważam, iż w pełni uzasadnione jest stosowanie tego wskaźnika w ujęciu brutto, należałoby się jednak głębiej zastanowić nad wykorzystaniem wskaźnika rentowności działalności bankowej netto. W przypadku banku np. rozliczającego straty bądź korzystającego z ulg inwestycyjnych osiągnie on wyższą rentowność działalności bankowej netto, co z kolei może negatywnie wpłynąć na wiarygodność otrzymanych wyników rankingu.

Ostatnim wskaźnikiem z grupy efektywności rankingu „Gazety Bankowej” jest **zysk netto przypadający na 1 zatrudnionego**. Jak dowiodły badania przeprowadzone w Bankowym Funduszu Gwarancyjnym nie istnieje korelacja między rentownością a profilem działalności banków tzw. detalicznym i hurtowym¹⁷⁾. Nie zrozumiała jest zatem intencja twórców rankingu „Gazety Bankowej”, którzy w uprzywilejowanej sytuacji stawiają banki „hurtowe”, które np. wykazując rentowność na przeciętnym poziomie, charakteryzują się dużo wyższą wartością wskaźnika zysk netto na 1 zatrudnionego¹⁸⁾.

Grupa wskaźników bezpieczeństwa

W grupie bezpieczeństwa oprócz **współczynnika wypłacalności i wartości funduszy własnych**¹⁹⁾ na wynik SWO wpływają wskaźnik płynności i wskaźnik zabezpieczenia kapitałowego, natomiast „Gazeta Bankowa” uwzględnia posiadanie przez bank ratingu. Współczynnik wypłacalności jest jedynym wskaźnikiem w rankingu „Gazety Bankowej”, w którym banki nie są porównywane do wartości miernika wzorcowego obliczonego na podstawie średniej wskaźników 12 najlepszych banków, ale wartość ta została przyjęta arbitralnie. **Wskaźnik płynności** jest popularnym miernikiem stosowanym przy ocenie banku. Dużo ciekawszy jest **wskaźnik zabezpieczenia kapitałowego**, którego formuła powstała w Bankowym Funduszu Gwarancyjnym. Główną intencją twórców było

rozróżnienie banków, dla których potencjalna poniesiona strata z powodu przekwalifikowania wszystkich należności zagrożonych do kategorii należności stracone poważnie obciążałaby ich fundusze własne.

Ciekawym pomysłem było zastosowanie w rankingu „Gazety Bankowej” **kryterium posiadania ratingu**. Niestety obecnie w Polsce większość banków nie posiada oceny przeprowadzonej przez agencję ratingową, choć sytuacja taka nie świadczy o dobrej lub złej sytuacji finansowej banku. Niekonsekwencją było wyróżnienie spółek-córek banków zagranicznych nie posiadających ratingu, poprzez przyznanie im połowy maksymalnej liczby punktów w tej kategorii.

Grupa wskaźników jakości aktywów

Ocena jakości aktywów jest jednym z podstawowych elementów oceny standingu banku, dlatego też w obu analizowanych rankingach stanowi osobny punkt. Różnica podejścia do oceny tej strony bilansu przez wskaźniki Bankowego Funduszu Gwarancyjnego i „Gazety Bankowej” polega głównie na tym, że Bankowy Fundusz Gwarancyjny większy nacisk kładzie nie na strukturę aktywów, jak to ma miejsce w przypadku wskaźnika „Gazety Bankowej”, lecz na ocenę jakości samych należności. Jeśli przyjmiemy, w pewnym uproszczeniu, że wskaźniki: **udział innych aktywów w aktywach ogółem i udział aktywów pracujących w aktywach ogółem** zawierają te same informacje, to oba rankingi posiadają w tej grupie po jednym odmiennym wskaźniku. Bankowy Fundusz Gwarancyjny jest bardziej zainteresowany zmianami w strukturze należności zagrożonych. Aby uzyskać te informacje, zastosowano jednocześnie **ważony i nieważony wskaźnik jakości aktywów**. Dzięki różnicom w kształtowaniu się ich wartości dowiadujemy się nie tylko o tym, czy dynamika należności zagrożonych była wyższa lub niższa od dynamiki należności ogółem, czyli *de facto* o zmianie udziału należności zagrożonych w należnościach ogółem brutto, ale również o tym, jaka była skala ich przekwalifikowania²⁰⁾. Kryterium dochodowości skłoniło twórców wskaźnika „Gazety Bankowej” do badania **udziału kredytów w aktywach ogółem**. Ponieważ kredyty są zazwyczaj bardziej dochodowe niż np. inwestycje w obligacje skarbowe, ten wybór przy próbie sklasyfikowania banków ze względu na efektywność wydaje się być zasadny.

Grupa wskaźników dynamiki

Aby prawidłowo porównać ostatnią z grup wskaźników zamieszczonych w tabeli 1, wskaźniki dynamiki rankingu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego należy uzupełnić o **wskaźniki zmienności poszczególnych mierników**. Dopiero tak otrzymany zestaw w pełni ukazuje jedną z głównych cech charakterystycznych dla SWO – dynamiczne ujęcie oceny kondycji finansowej banków. Oprócz zmienności poszczególnych mierników na wynik rankingu wpływ mają również: **dynamika depozytów i należności zagrożonych**. Grupa wskaźników dynamiki rankingu „Gazety Bankowej” zawiera następujące mierniki:

dynamiki funduszy własnych, depozytów oraz zysku netto. Przy liczeniu wskaźnika dynamiki zysku netto pojawić się może problem, który dotyczy obliczania przyrostu zysku dla banków, które w poprzednim okresie wykazywały zysk netto równy 0 bądź stratę. Również wielkość dynamiki zysku w bankach, które wykazywały zysk, może być myląca. Dla zobrazowania powyższego zbadajmy, jak kształtowała się dynamika w 2 różnych bankach mających takie same fundusze własne.

Tabela 2. Przykładowe dynamiki zysku netto w 2 hipotetycznych bankach

Bank	zysk netto w okresie t_0	zysk netto w okresie t_1	Różnica ($t_1 - t_0$)	Dynamika (t_1/t_0)
Bank 1	1	10	9	1000%
Bank 2	20	50	30	250%

Źródło: Opracowanie własne.

Jeśli skoncentrowalibyśmy się wyłącznie na badaniu dynamiki zysku netto, nie uwzględniając bazy wyjściowej, otrzymalibyśmy błędny wynik wskazujący, że wzrost zysku netto w Banku 1 był większy niż w Banku 2, podczas gdy w rzeczywistości było odwrotnie. Istotnym elementem właściwej interpretacji wyników jest także możliwość retrospekcji. Zbadajmy zatem porównywalność wyników obu rankingów ze względu na dobór danych oraz zastosowanie tych samych wag i wskaźników.

Dobór danych

Populacja badanych przez BFG banków odpowiada liczbie banków w sektorze²¹⁾. Różnice w populacji banków branych pod uwagę w całym szeregu czasowym wynikają z procesów konsolidacji, tworzenia nowych banków bądź postawienia ich w stan upadłości lub likwidacji.

Proces przesyłania danych banków służących do opracowywania rankingów „Gazety Bankowej” został opisany powyżej. Ocenianie tylko tych banków, które przesyłały swoje dane sprawozdawcze, powoduje, że wynik porównania pozycji banków w poszczególnych latach staje się mocno zniekształcony. Zmiana zajmowanego przez bank miejsca w rankingach niekoniecznie może być spowodowana pogorszeniem lub polepszeniem oceny banku lub innych ocenianych banków, ale pojawieniem się nowych dotąd nie analizowanych lub niepojawieniem się wcześniej ocenianych. Czytelnik może wyciągnąć błędne wnioski o zmianie sytuacji finansowej firmy w stosunku do konkurencji, podczas gdy takiej zmiany nie było.

Dobór wag

Każda metodologia oceny banku ewoluuje. Wiąże się to m.in. ze zmianami ważności poszczególnych wskaźników bądź ich grup. Niestety wpływ na możliwość porównywania wyników tych zmian jest negatywny, szczególnie gdy następują one zbyt często i bez istotnej przyczyny²²⁾. Nie inaczej było w przypadku rankingów „Gazety Bankowej”. W ciągu 6 lat zwiększono wpływ oceny eksperckiej na wynik końcowy rankingów. W 1999 roku ocena ta stanowiła 30% sumy punktów ogółem. Wyraźnie zmienił się również udział poszczególnych grup wskaźników w ocenie końcowej. Największe znaczenie przypisano grupie wskaźników efektywności, której udział w tworzeniu „niesubiektywnej” części wskaźnika „Gazety Bankowej” wzrósł z poziomu 27,5% w 1993 roku do 44,3% w 1999 roku. Największy spadek zanotowała grupa wskaźników bezpieczeństwa. Jej udział zmniejszył się o 15,2 punktu procentowego do poziomu 18,6%.

Zmiany wag poszczególnych grup wskaźników w latach 1993–1999 zamieszczono w poniższej tabeli.

Tabela 3. Punktacja i wpływ poszczególnych grup wskaźników na wartość oceny końcowej w rankingach „Gazety Bankowej”

Punktacja/ rok rankingu	1993		1994		1995		1996		1997 i 1998		1999	
	Punkty	Udział w %	Punkty	Udział w %	Punkty	Udział w %	Punkty	Udział w %	Punkty	Udział w %	Punkty	Udział w %
Wskaźniki												
Efektywności	22	27,50	21	28,00	23	32,86	26	37,14	29	41,43	31	44,29
Bezpieczeństwa	27	33,75	27	36,00	19	27,14	20	28,57	14	20,00	13	18,57
Struktury portfela	19	23,75	15	20,00	15	21,43	12	17,14	12	17,14	11	15,71
Dynamiki	12	15,00	12	16,00	13	18,57	12	17,14	15	21,43	15	21,43
Razem	80	100,00	75	100,00	70	100,00	70	100,00	70	100,00	70	100,00
Ocena jury	20		25		30		30		30		30	
Razem	100		100		100		100		100		100	

Źródło: System gromadzenia i analizy informacji o bankach (wersja zmodyfikowana) – materiał wewnętrzny BFG.

SWO od momentu utworzenia w 1996 roku modyfikowany był tylko raz. Zmiana dotyczyła wprowadzenia tzw. mnożnika kapitałowego (Wzór 1). Stanowi on wagę uwzględniającą wielkość funduszy własnych banku. Być może w pełni

Bezpieczny Bank

prawidłowo obserwowac dokonujace sie w sektorze zmiany, analizie kwartalnej podlegaja tak zmodyfikowana, jak i niemodyfikowana wersja rankingu.

Dobór wskaźników

Tabela 4. Zestawienie wskaźników stosowanych w rankingu „Gazety Bankowej”

Wskaźniki / rok rankingu	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1	2	3	4	5	6	7	8
Wskaźniki efektywności							
Rentowność brutto	X	X	X				
Rentowność netto	X	X	X				
Rentowność brutto działalności bankowej				X	X	X	X
Rentowność netto działalności bankowej				X	X	X	X
ROE brutto	X	X					
ROE netto			X	X	X	X	X
ROA brutto	X	X					
ROA netto			X	X	X	X	X
Zysk brutto / zatrudnienie	X	X					
Zysk netto / zatrudnienie			X	X	X	X	X
Suma bilansowa / zatrudnienie	X	X					
Wskaźniki bezpieczeństwa							
Fundusze podstawowe	X	X	X	X	X	X ²³⁾	X ²⁴⁾
Współczynnik wypłacalności	X	X	X	X	X	X	X
Wskaźnik płynności			X	X	X		
Rezerwy celowe / należności nieregularne	X	X					
Kredyty stracone / kredyty			X				
Wynik audytu			X				
Posiadanie ratingu				X	X	X	X
Wskaźniki struktury portfela							
Fundusze podstawowe / kredyty	X	X	X	X			
Fundusze własne brutto / kredyty					X		
Kredyty / depozyty	X	X					

Konsultacje dla banków

1	2	3	4	5	6	7	8
Kredyty / suma bilansowa	X	X	X	X	X	X	X
Papiery wartościowe / suma bilansowa	X	X	X	X			
Akcje / suma bilansowa					X		
Należności od instytucji finansowych / suma bilansowa					X		
Należności nieregularne / kredyty	X	X	X	X	X	X	X
Aktywa pracujące w aktywach						X	X
Wskaźniki dynamiki							
Przyrost liczby oddziałów	X	X					
Przyrost majątku trwałego	X	X					
Przyrost funduszy podstawowych	X	X					
Przyrost funduszy własnych brutto	X	X	X	X	X	X	X
Przyrost depozytów	X	X				X	X
Przyrost kredytów netto			X	X	X	X	X
Przyrost zysku netto			X	X	X	X	X
Razem	20	20	17	18	15	14	14

Źródło: Materiały wewnętrzne BFG. Opracowanie własne.

W latach 1993–1999 ranking „Gazety Bankowej” był modyfikowany 6 razy. Zmianie ulegały nie tylko wagi poszczególnych grup wskaźników, ale także ich liczba, rodzaj oraz sposób budowy. Powyższa tabela zawiera szczegółowy zestaw wskaźników stosowanych przy tworzeniu tego rankingu. Jedynie 2 wskaźniki były wykorzystywane we wszystkich przygotowywanych w latach 1993–1999 rankingach „Gazety Bankowej”. Są to: współczynnik wypłacalności oraz udział kredytów w sumie bilansowej. Ogólna ich liczba zmniejszyła się w tym czasie z 20 do 14. Warto również zauważyć, iż zmienił się również sposób podejścia do oceny efektywności banków. Od 1995 roku badaniu podlegają wskaźniki w ujęciu netto, a nie – jak to było wcześniej – w ujęciu brutto.

Oprócz wskaźników ważnym elementem, który może utrudnić retrospekcję, jest sposób wyznaczania wartości wzorcowych. Przyjęcie stałych wartości granicznych jest najlepszą metodą w przypadku, gdy nie tylko sektor bankowy, ale i otoczenie makroekonomiczne charakteryzuje duża stabilizacja. W Polsce jest to utrudnione. Czynnikiem destabilizującym jest choćby wciąż wysoka inflacja czy np. wysoki udział należności zagrożonych, których duża część powstała podczas kryzysu złych długów na początku lat 90. Dlatego też oprócz stałych wartości granicznych często niezbędne dla prawidłowego ukazania sytuacji finansowej banku jest porównywanie wskaźników pojedynczego banku do średniej w sek-

torze. Obydwie metody są stosowane przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny. W rankingu „Gazety Bankowej” powszechną metodą jest porównywanie wskaźników poszczególnych banków do średniej arytmetycznej z grupy banków o najlepszych wartościach danego miernika, przy czym odrzucane są wartości skrajnie dobre²⁵⁾. Błąd metodologiczny tej metody wyznaczania wartości wzorcowych wynika z dwóch przyczyn. Po pierwsze, populacje banków brane pod uwagę przy konstruowaniu miernika wzorcowego są różne dla kolejnych lat oraz dla poszczególnych wskaźników²⁶⁾. Po drugie odrzucane są banki charakteryzujące się zbyt dobrymi wskaźnikami. Duża względna zmienność wskaźnika wzorcowego może powodować, iż bank – w zależności od ogólnej sytuacji sektora, i co jest z tym związane, różnej rozpiętości i różnego rozkładu wartości wskaźników – będzie mógł mimo nie zmieniającej się kondycji finansowej otrzymywać znacznie różniące się od siebie liczby punktów. Nie jest więc możliwa bezwzględna, tylko względna ocena sytuacji finansowej banku.

Z dokonania porównania metodologii obu rankingów wynika, iż mimo pewnych podobieństw reprezentują one odmienne podejścia do oceny sytuacji finansowej banków. Sprawdźmy, jak wpłynęło to na wyniki obu rankingów.

Przy porównaniu wyników uwzględniono następujące założenia:

- ❖ ze względu na poufność danych Bankowego Funduszu Gwarancyjnego ranking tam powstający nie może być publikowany, poniżej więc porównane zostaną wyniki obu rankingów tylko dla populacji banków giełdowych, których dane są publicznie dostępne;
- ❖ każdy bank ma swoją specyfikę, w całej populacji banków w Polsce nie znajdziemy 2 takich samych lub choćby 2 działających w podobny sposób i w takim samym otoczeniu makroekonomicznym. Dlatego też nie zostanie dokonana weryfikacja samych wyników rankingów (byłby to tylko subiektywny osąd autora), ale zostaną one porównane. Kryterium porównania będzie miejsce zajęte przez bank w rankingu. Sprawdzony będzie także wpływ oceny eksperckiej na wynik rankingu „Gazety Bankowej”;
- ❖ ze względu na dowiedziony w poprzednim punkcie brak porównywalności wyników rankingu „Gazety Bankowej” wyniki rankingów nie zostaną porównane w czasie;
- ❖ z powodu ograniczonej liczby banków oraz braku szeregu czasowego do porównania wyników zastosowano jedynie wskaźnik zmienności (Wzór 2). Pozwoli on na sprawdzenie różnic wyników za pomocą względnej wielkości średniej z odchyłeń standardowych pozycji banków w obu rankingach;

Wzór 2

$$W_z = \frac{2 \sum_{i=1}^n |S_i|}{n^2}$$

- ❖ bankom, które nie zostały sklasyfikowane w rankingu „Gazety Bankowej” zostało przyporządkowane miejsce odpowiadające temu, które otrzymały one w rankingu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego.

Tabela 5. Ranking banków giełdowych „Gazety Bankowej” według danych sprawozdawczych na dzień 31.12.1998 roku

Banki giełdowe	Miejsce banku wg			Różnica między wynikiem rankingu bez oraz z uwzględnieniem oceny ekspertów
	rankingu	ekspertów	rankingu bez oceny ekspertów	
Bank Rozwoju Eksportu SA	1	1	2	1
Kredyt Bank PBI SA	2	5	1	-1
Bank Przemysłowo-Handlowy SA	3	2	5	2
Bank Ochrony Środowiska SA	4	12	3	-1
Powszechny Bank Kredytowy SA	5	6	7	2
Wielkopolski Bank Kredytowy SA	6	13	4	-2
Pierwszy Polsko-Amerykański Bank SA	7	8	6	-1
Bank Komunalny SA	8	7	9	1
Bank Handlowy w Warszawie SA	9	3	11	2
BIG Bank Gdański SA	10	4	14	4
Bank Amerykański w Polsce SA	11	15	8	-3
Bank Śląski SA	12	9	12	0
LG Petrobank SA	13	10	13	0
Bank Częstochowa SA	14	14	10	-4
Pekao SA	15	11	15	0
Bank Współpracy Regionalnej SA	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
$\frac{\sum_{i=1}^{14} S_i }{n}$	x	x	x	1,60
Wz	x			21,33%

Źródło: „Gazeta Bankowa”, 1999, nr 22. Opracowanie własne.

Wyniki rankingów Bankowego Funduszu Gwarancyjnego i „Gazety Bankowej” znacznie się od siebie różnią. Poziom zmienności pozycji zajmowanych przez sklasyfikowane banki giełdowe wynosi aż 39,1%. Oznacza to, iż średnio pozycja banku w rankingu „Gazety Bankowej” różniła się od pozycji w rankingu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego o 3,1 miejsca²⁷⁾. Różnice w pozycjach banków w obu rankingach mieszczą się w przedziale od -12 (bank zajął o 12 pozycji wyższe miejsce w rankingu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego niż w rankingu „Gazety Bankowej”) do 9 (bank został sklasyfikowany o 9 pozycji wyżej w rankingu „Gazety Bankowej”).

Jeszcze większe różnice między rankingami otrzymamy jeśli nie uwzględnimy w rankingu „Gazety Bankowej” oceny ekspertów. Względna zmienność pozycji wzrasta w tym przypadku do 57,8%, tj. wynosi średnio 4,6 miejsca. Również skrajne odchylenia są w tym przypadku większe. Kształtują się one w przedziale <-12;10>.

Różnice między wynikami opisywanych rankingów są pochodną przedstawionych wcześniej odmiennych metodologii oceny kondycji finansowej banków oraz różnych celów ich sporządzania. Istotnym elementem zmniejszającym wielkość różnic między tymi rankingami okazała się ocena ekspertów „Gazety Bankowej”, dzięki której względna różnica pozycji banków w obu rankingach zmniejszyła się o 18,8 punktu procentowego do poziomu 39,1%. Przeanalizujmy więc, jak kształtowały się różnice w wyniku rankingu „Gazety Bankowej” bez i z oceną ekspercką. Badaniu poddano wyniki 15 banków giełdowych. Z analizy wyłączono Bank Współpracy Regionalnej SA, ponieważ bank ten nie był sklasyfikowany w rankingu „Gazety Bankowej”. Otrzymany wynik (21,3% względnej zmienności) wskazuje na znaczny wpływ oceny eksperckiej na wyniki rankingu. Średnia bezwzględna zmiana pozycji wyniosła w 1999 roku 1,8 miejsca. Największe zmiany miały miejsce w przypadku następujących banków: Banku Częstochowa SA (-4 pozycji), Banku Amerykańskiego w Polsce SA (-3) oraz BIG Banku Gdańskiego SA (+4). Z przedstawionego zestawienia wynika, iż eksperci lepiej oceniali banki duże i znane, natomiast banki lokalne i średnie otrzymywały oceny niższe.

Przedstawione w niniejszym opracowaniu metodologie rankingów Bankowego Funduszu Gwarancyjnego i „Gazety Bankowej” stanowią dwa różnorodne podejścia do badania standingu banków. Porównując ich wyniki z rzeczywistością, możemy dojść do wniosku, iż podejście Bankowego Funduszu Gwarancyjnego jest lepsze. Banki znajdujące się „na dole” rankingu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w większości zostały przejęte przez inne banki lub zagraniczne instytucje finansowe, co uchroniło je przed upadłością. Wyselekcjonowanymi bankami, niezależnie od wyników rankingu Funduszu, zainteresował się również nadzór bankowy, co oznacza, iż oceny Bankowego Funduszu Gwarancyjnego i Generalnego Inspektoratu Nadzoru Bankowego w zasadzie okazały się zbieżne. Również „czołówka” rankingu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego okazała się zgodna z dobrymi późniejszymi wynikami finansowymi tych banków. Niestety, opublikowanie pełnych wyników tego rankingu ze względu na jego poufny charakter nie jest możliwe.

- Ranking „Gazety Bankowej” zawiera kilka błędów metodologicznych, m.in.:
- ❖ niepełną liczbę banków objętych oceną,
 - ❖ brak porównywalności danych, polegający na braku konsekwencji w doborze wskaźników i wag przy konstrukcji syntetycznego miernika,
 - ❖ wyznaczanie wielkości wzorcowych na podstawie różnych grup banków z wyłączeniem banków najlepszych,
 - ❖ zastosowanie wskaźników mogących dostarczać mylnych informacji o sytuacji finansowej banku (m.in. wskaźnik zysk na 1 zatrudnionego czy dynamika zysku netto).

Wydawać by się mogło, że również negatywnie co wpłynie na wyniki rankingu „Gazety Bankowej”. Jak się jednak okazało elementem istotnie zmniejszającym różnicę między wynikami obu porównywanych rankingów okazała się ocena ekspercka. Świadczy to o istotnym znaczeniu analizy jakościowej w ocenie sytuacji ekonomicznej banków.

Pomimo wymienionych wyżej mankamentów przeprowadzana przez Gazetę Bankową względna ocena banków spełnia ważną funkcję, wypełniając lukę informacyjną powstałą po wprowadzeniu reguł rynkowych w polskiej bankowości. Zastosowanie mierników zmienności wskaźników w systemie wczesnego ostrzegania pozytywnie wyróżnia go spośród innych metodologii, jako podejście badające nie tylko sytuację w ujęciu historycznym, ale poprzez dynamiczny sposób oceny banków również w ujęciu *ex ante*.

Wojciech Konat

Przypisy

- ¹⁾ Niniejszy artykuł jest skrótem pracy dyplomowej napisanej pod kierunkiem dra R. Bartkowiaka.
- ²⁾ Ocena banków dokonywana przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny nie jest publikowana.
- ³⁾ Zależność taka występuje w bankach o sytuacji normalnej, tj. posiadających współczynnik wypłacalności $R \in (8\%; 16\%)$ i rentowność obrotu $ROS \in (0,5; 2) \times$ średnia w sektorze. W pozostałych bankach niższa rentowność obrotu występuje jednocześnie ze zbyt niskim lub zbyt wysokim współczynnikiem wypłacalności.
- ⁴⁾ *Handbuch Rating*, praca zbiorowa pod redakcją H.E. Büschgena i O. Everlinga, Wiesbaden 1996, s. 31.
- ⁵⁾ *Handbuch Rating*, op. cit. s. 34.
- ⁶⁾ M. Capiga, R. Kurzak, *Miary syntetyczne w ocenie banków*; „Bank”, 1998, nr 10.
- ⁷⁾ W przypadku stałych wartości wzorcowych możliwa jest również ocena bezwzględna.
- ⁸⁾ W Monitorze Polskim B z wyjątkiem banków spółdzielczych.
- ⁹⁾ Ustawa o BFG z dnia 14 grudnia 1994 roku (Dz.U. z 1995 r. nr 4, poz. 18) z późniejszymi zmianami.
- ¹⁰⁾ R. Bartkowiak, M. Iwanicz-Drozdowska, W. Królak, I. Sowińska, *Kryteria i metody oceny zagrożenia wypłacalności banku. Wnioski z doświadczeń Bankowego Funduszu Gwarancyjnego dla budowy systemu wczesnego ostrzegania*, Bezpieczny Bank, 1997, nr 1.

- 11) Na podstawie artykułu G. Gadomskiego, *Ile i za co?*, „Gazeta Bankowa”, 1999, nr 22.
- 12) Pod uwagę brane były tylko ratingi przyznane przez: Fitch IBCA, Moody's Investors Service, Standard & Poor's oraz Thomson Financial Bankwatch.
- 13) Odpowiednikiem wskaźnika wartość funduszy własnych w SWO jest mnożnik kapitałowy.
- 14) Aktywa pracujące do aktywów ogółem. Wskaźnik ten zawiera podobne informacje jak wskaźnik udział innych aktywów w aktywach ogółem.
- 15) Bank nie osiągający odpowiednich wartości wskaźników ROA i ROS nie może osiągać dobrych wyników finansowych.
- 16) R. Bartkowiak, W. Konat, *System wczesnego ostrzegania jako narzędzie oceny sytuacji ekonomicznej banków w świetle doświadczeń BFG*, „Bezpieczny Bank”, 1999, nr 1/2.
- 17) R. Bartkowiak, W. Konat, I. Sowińska, *Kondycja bankowości detalicznej*, „Bank”, 1999, nr 5.
- 18) Wskaźnik ten mógłby zostać użyty przy porównaniach w grupach banków. Szerzej M. Iwanicz-Drozdowska, *Metody oceny działalności banku*, Poltext, Warszawa 1999, s. 65.
- 19) Wartość funduszy własnych w systemie wczesnego ostrzegania wpływa na wynik końcowy rankingu poprzez mnożnik kapitałowy.
- 20) Z grupy należności poniżej standardu do należności wątpliwych i z grupy należności wątpliwych do straconych lub z należności zagrożonych do należności normalnych.
- 21) Pod uwagę brane są wszystkie banki z wyjątkiem banków w stanie upadłości bądź likwidacji, w podziale na banki komercyjne i spółdzielcze.
- 22) Taką istotną przyczyną może być np. zmiana przepisów prawnych.
- 23) Fundusze własne.
- 24) Fundusze własne.
- 25) W 1999 roku była to grupa 12 banków, z których odrzucano 5 najlepszych.
- 26) Można dopuścić taką sytuację, gdy badane wskaźniki są rozłączne, tutaj nie są.
- 27) Maksymalna zmienność wynosiła 8 miejsc.

Z doświadczeń zagranicznych

Dr Małgorzata Iwanicz-Drozdowska
Bankowy Fundusz Gwarancyjny

NIEMIECKI SYSTEM GWARANTOWANIA DEPOZYTÓW

Celem tworzenia systemów gwarantowania depozytów jest zapewnienie ochrony deponentom i stabilizacja systemu bankowego. Pierwsze powszechne systemy gwarancyjne powstały po doświadczeniach Wielkiego Kryzysu lat 20. Obecnie istnieją w większości krajów rozwiniętych oraz w wielu krajach rozwijających się i przechodzących transformację systemową¹⁾. Niemiecki system gwarantowania depozytów jest uważany za system bardzo korzystny dla deponentów i istotnie podnoszący konkurencyjność banków niemieckich. Z tego względu stał się przedmiotem analizy, która pozwoli określić, czy polski system gwarancyjny może skorzystać z doświadczeń niemieckich.

Gwarantowanie depozytów można podzielić na gwarantowanie bezpośrednie i pośrednie. Gwarantowanie bezpośrednie polega na wypłacaniu środków deponentom banków, które upadły, gwarantowanie pośrednie zaś – na wspieraniu finansowym banków przeżywających kłopoty, co chroni pośrednio interesy deponentów. W polskim systemie bankowym gwarantowanie bezpośrednie i pośrednie zostało przypisane jednej instytucji – Bankowemu Funduszowi Gwarancyjnemu. W niemieckim systemie bankowym występuje instytucjonalne oddzielenie funkcji gwarantowania bezpośredniego i pośredniego.

1. SYSTEM BEZPOŚREDNIEGO GWARANTOWANIA DEPOZYTÓW

Niemiecki system bezpośredniego gwarantowania depozytów banków prywatnych²⁾ złożony jest z dwóch podsystemów:

- ❖ dobrowolnego, który działa przy Związku Banków Niemieckich (*Bundesverband deutscher Banken – BDB*) od 1966 roku,
- ❖ obowiązkowego, który zaczął funkcjonować w sierpniu 1998 roku, stosownie do wymogów Dyrektywy Unii Europejskiej 94/19/EC³⁾.

Oba podsystemy mają wobec siebie charakter komplementarny. Najpierw zostanie omówiony system dobrowolny (punkt 1.1), który uchodzi za wzorcowy, ponieważ zapewnia praktycznie nieograniczone – z punktu widzenia deponenta – gwarancje, w dalszej części artykułu zaś system obowiązkowy (punkt 1.2).